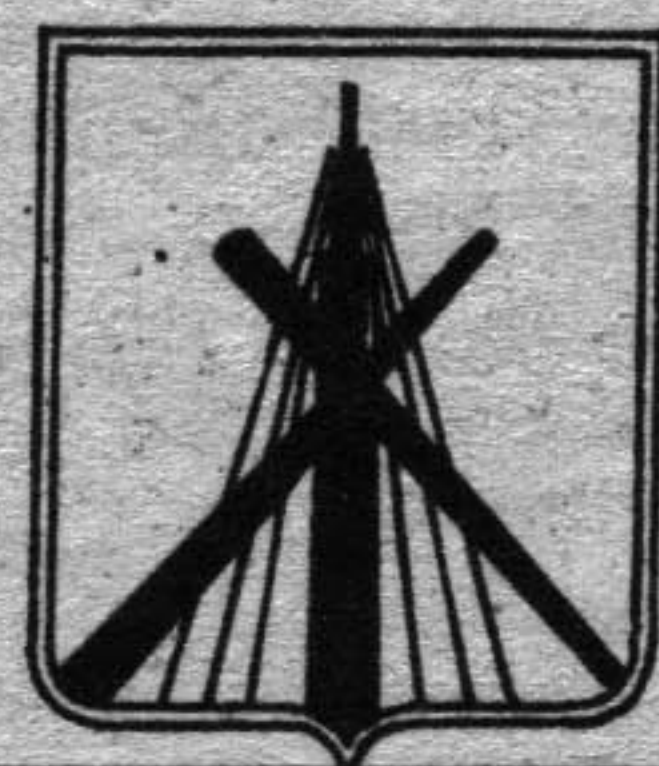

ГОМАН

БЕЛАРУСКАЯ
ГАЗЭТА

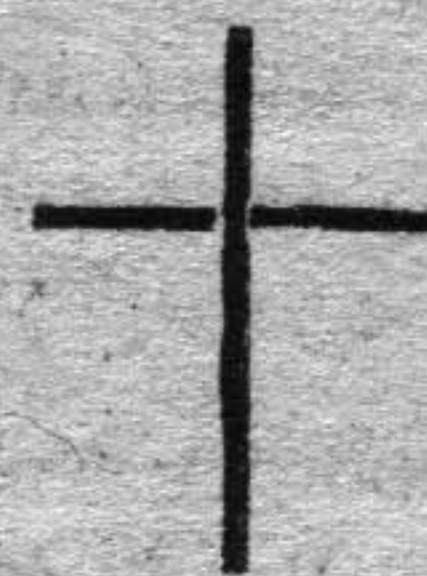
№ 1
ліпень—
жнівень
1990

кошт 20 кап.

У нумары: «Купальска ночка маленька»— водсьвет купальскага вогнішча: «Попел і дымэнт»— мінуўшчына і будучыня бабруйскага касьцёла — 2-я стар.; «Белы Берэг — Берэг Сьмерці?» экалагічныя нататкі пра будаўніцтва на левабярэжжы — 4-5-ыя стар.; «Наша кроніка»; «Архіў «Гомана»: «Нахим Абрам, трубочыст пожарной каманды...» — 7-8-ыя стар.; «Гістарычныя актуаліі»: «Сучасныя ідэалёгічныя кірункі сярод моладзі» — «Шлях моладзі»; Вільня, 1938 г.

Беларускі гісторыка-асьветніцкі клуб «Гоман» збіраецца штосуботы, а 17-й гадзіне ў памяшканьні гарадзкага дома культуры (вул. Камсамольская, 53).

МАЛІТВЫ

ЗНАК КРЫЖА СЬВЯТОГА

У імя Айца і сына і Духа Сьвятога. Амін.

МАЛІТВА ГАСПОДНЯ

Ойча наш, каторы ёсьць у небе, сьвятым будзь імя Тваё, прыйдзі валадарства Тваё, будзь воля Твая як у небе, так і на зямлі; хлеба нашага штодзённага дай нам сёння; і адпусці нам грахі нашы, як і мы адпусьцем вінаватым нашым; і ня ўводзь нас у спакусу, але збаў нас ад злага. Амін.

АНЕЛЬСКАЕ ПРЫВІТАНЬНЕ

Вітай, Марыя, поўная ласкі, Госпад з табою, бласлаўная ты між жанчынамі, і бласлаўны плод улоньня твайго. Езус. Сьвятая Марыя, Маці Божая, маліся за нас грэшных цяпер і ў хвіліну сьмерці нашай. Амін.

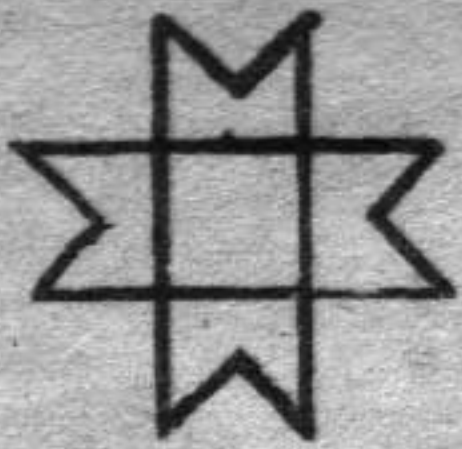
РАНІШНЯЯ

Да цябе, Уладыка, Чалавекалюбца, ад сну ўстаўшы, прыбягаю і за справы Твае прымаюся па міласэрдыю Твайму і малюся Табе: дапамажы мне ва ўсякі час і ва ўсякай справе й захавай мяне ад усякага злага ўчынку й д'ябальскае спакусы, і ўсякага дэбра прамысьліцель і падацель, на Цябе ўся надзея мая й Табе хвалу ўзнашу цяпер і заўсёды ў вякі вечныя. Амін.

АПОСТАЛЬСКІ СКЛАД ВЕРЫ

Веру ў бога Айца Усемагутнага, Тварца неба і зямлі; і ў Езуса Хрыста, Сына Яго адзінага, Госпада нашага, які пачаты быў ад Духа Сьвятога, нарадзіўся зь Дзевы Марыі; замучаны пры Понцім Пілаце, памёр і быў пахаваны; зышоў у пекла, трэцяга дня ўстаў зь мёртвых; узышоў на неба, дзе сядзіць па правай руцэ Айца Усемагутнага; адтуль прыйдзе судзіць жывых і памёршых. Веру ў Духа Сьвятога, Сьвяты Каталіцкі касьцёл, лучнасьць сьвятых адпущэньне грахоў, зь мёртвых устаньне жыцьцё вечнае. Амін.

Слава Айцу і Сыну, і Сьвятому Духу, як было спрадвек, цяпер і заўсёды і на вякі вечныя. Амін. Божа, будзь спагадлівы мне грэшнаму.

Найстаражэйшая, найадметнейшая, майдзівоснейшая і найпрыгажэйшая ва ўсім славянстве сьвята Купальля пад рознымі найменнямі знаёма ды шануема бадай што ва ўсіх народаў індаэўрапейскае супольнасці.

Сягаючы сваімі гістарычнымі каранямі ў тыя часы, калі кожная зьява прыроды, увесь навакольны сьвет уяўляўся чалавеку жывым і адухоўленым калі лясы, вазёры, рэкі, нават камяні пры дарозе мелі кожны сваю душу, свой характар і свае імёны, купальскае сьвята даносіць нам дзівосны ўзор творчага асэнсаваньня навакольнага асяродзьдзя, асэнсаваньня глыбока філасофскага і на дзіву ўніверсальнага, у якім атрымала сваё адлюстраваньне літаральна ўсё: і сам чалавек, і будова далёкага космасу.

КУПАЛЬСКА НОЧКА МАЛЕНЬКА

Увесь унутраны лад рытм жыцьця беларуса-земляроба знаходзіцца тады ў чароўнай паэтычнай гармоніі з усім наўкол, гучаў ва ўнісон з прыродай, ёй падпарадкоўваўся і ёю апекаваўся. І чамусьці хочацца верыць: то быў час шчаслівейшы для беларусаў.

Трэба сказаць перадусім, што Купальле займае асобае пачэснае месца сярод усіх астатніх сьвятаў каляндарна-аграрнага цыклю. Бо насампраўдзе, дзень гэты, а дакладней купальская ноч, што сьвяткавалася за пяць дзён да Пятра, калі на поле выходзіў першы касец, была той васьсю, якая размяжоўвала этапы цяжкой працы земляроба. Пасьля Пятра пачыналася жніво, і прырода як бы аддзячвала селяніна за ягоную працу.

Аднак гэтым утылітарным сэнсам далёка не вычэрпваецца змест Купальля. Простая і адначасна вытанчаная філасофія яго ахоплівае такія глыбіні, які і для нас сёняшніх застаюцца таямніцай. Зусім не выпадкова сьвяткаваньне Купальля (з 23 на 24 чэрвеня) прыпадае на дзень летняга сонцастаньня, астранамічны момант, калі сонца займае найвышэйшую кропку на небасхіле. Паводле народных паданьняў мае яно ў гэты час цудоўную моц. Апроч таго і ўся прырода набывае чароўныя ўласцівасьці. На досьвітку, пасля купальскае ночы рэкі зьзяюць незвычайным прывідным сьвятлом, дрэвы ў лесе могуць хадзіць і размаўляць між сабой, сонца ўзыходзіць іграючы, круцячыся, раса на лузе набывае лекавыя, гаючыя якасьці. І канечне ж, нельга тутакі не згадаць чароўную палараць-кветку, якая стала сімвалам Купальля, і якая паводле паданьняў зацвітае менавіта ў Купальскую ноч. Кажуць той, хто нойдзе яе, набудзе дар разуменья

мову зьяроў і птушак, стане відучым, яму адкрыюцца схаваныя зямляны скарбы.

Традыцыі Купальля разнастайныя, гэтаксама як і варыянты самога сьвята. Але ёсьць і нязьменныя, агульныя для розных рэгіёнаў элементы, такія, напрыклад, як купальскае вогнішча...

...Рыхтуюць вогнішча яшчэ з раніцы. У той час, як дзяўчаты на лузе зьбіраюць краскі для купальскіх вянок, сьвятаянскія зёлкі для аздабленьня хаты, хлопцы на адкрытым высокім мейсцы (на ляне, лузе) усталёўваюць высокі шост-апірышча з прымацаваным уверсе драўляным колам. Унізе, на зямлі, складваецца ўласна вогнішча, для якога загадзя па ўсёй вёсцы зьбіраюць старыя, непрыдатныя, адслужыўшыя сваё рэчы, атопкі і смецьце.

Права запаліць вогнішча ад сонечнага агню, які здабываецца абавязкова трэньнем, належыць абранай усёй грамадой дзяўчыне — Купалінцы, або хлопцу — Купалішу, якія і становяцца галоўнымі героямі сьвята да самае раніцы...

І вось, калі пільна прыгледзецца, адкінуўшы стэрэатыпныя ўяўленьні пра забітага, усімі эксплуатаемага мужыка, можна ўбачыць за паэтычнай купальскай сімволікай злучаньня ў адно неба і зямлю, і чалавека на гэтай зямлі, чалавека, які адчувае сваю еднасьць зь зямлёй і небам. Няспынае ж кола карагоду, ці не падобнае яно да бясконцага круга-звароту жыцьця, асьветленага сонцам веры — сьвятлом купальскага вогнішча?

Мінала ноч, на працягу якой не згасалі паходні, не змаўкалі купальскія песні, у якіх свая сімволіка, свая глыбокая філасофія. Між людзей насіліся здані чарцей і ведзьмакоў, бо і для нячыстай сілы Купальская ноч — ноч асаблівая. Не здарма ў вёсках на купальле замыкалі ў хлявах скаціну, коні не пускалі ў поле, каб уберагчы ад шкоды.

Пабраўшыся за рукі хлопцы з дзяўчатамі скакалі праз вагонь. І вагонь гэты, запалены ад сонца, быў ня просты — ачышчальны. Яшчэ і дагэтуль багата ў якіх мясцох Беларусі йснуе звычай прыносіць да купальскага вогнішча кашулі хворых дзяцей. Мацяркі верылі, што тады яны абавязкова мусяць ачуныць.

Шмат яшчэ можна згадаць купальскіх паданьняў, я ж у чарговы раз прыходжу да высновы, што народная філасофія, тысячагадовая спадчына беларускага народа ёсьць непараўнальна больш дасканалым інструмантам пазнаньня сьвету ад нашага плыткага «матэ-працяг на 8-й бачыне

Попел і дыямэнт

НАУРАД ці варта каго пераконваць, што гісторыя духоўнага жыцьця Бабруйска — гэта значнай часткай гісторыя так званых «культавых» збудаваньняў, адны зь якіх перабудаваныя цудам захаваліся да нашага часу, другія незваротна сканалі ў нябыт. Сьведчаньне пра тое, што жыцьцё гэтае да самага апошняга часу было актыўным, знаходзім у архіўных дакументах. Яшчэ ў трыццаціх гадох нашага стагодзьдзя горад меў 5 цэркваў, адзін праваслаўны сабор, 32 сьнагогі, адзін каталіцкі касьцёл.

Вось менавіта з нагоды нядаўніх урачыстасьцяў — адкрыцьця касцёлу і аднаўленьня ў ім набажэнстваў — мне і хацелася б расказаць сёе-тое пра падзеі, што ўсяму папярэднічалі.

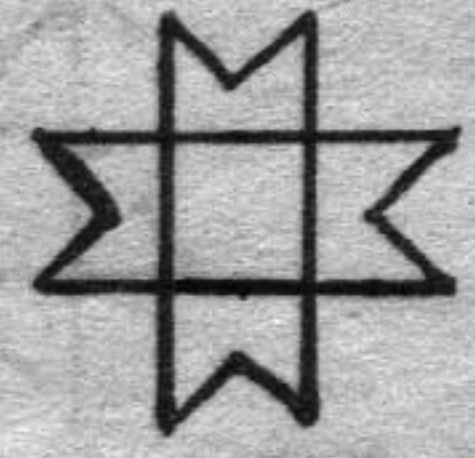
Відаць, ужо толькі старэнкія бабулькі ведаюць яго як храм. Людзі маладзейшага веку хутчэй згадваюць клуб будаўнічага трэста № 22. Між тым, касьцёлу яшчэ адносна пашэньціла, калі згадаць дапрыкладу лёс Мікалаеўскага сабору, Цэркваў Пятроўскай, Сьвятадухаўскай, Івана-Прэчэчанскай, Казанскай, Мікалаеўскай.

Дагэтуль дакладна ня вызначаны год збудаваньня касьцёлу, пры чым некаторыя крыніцы ўказваюць сярэдзіну XVII ст., а менавіта 1676 год. Штопраўда, звесткі гэтыя пакуль нічым не падцьверджаны. Так ці іначэй, але гэты перыяд жыцьця касьцёлу покі надзейна схаваны ад дасьледчыкаў покрывам часу.

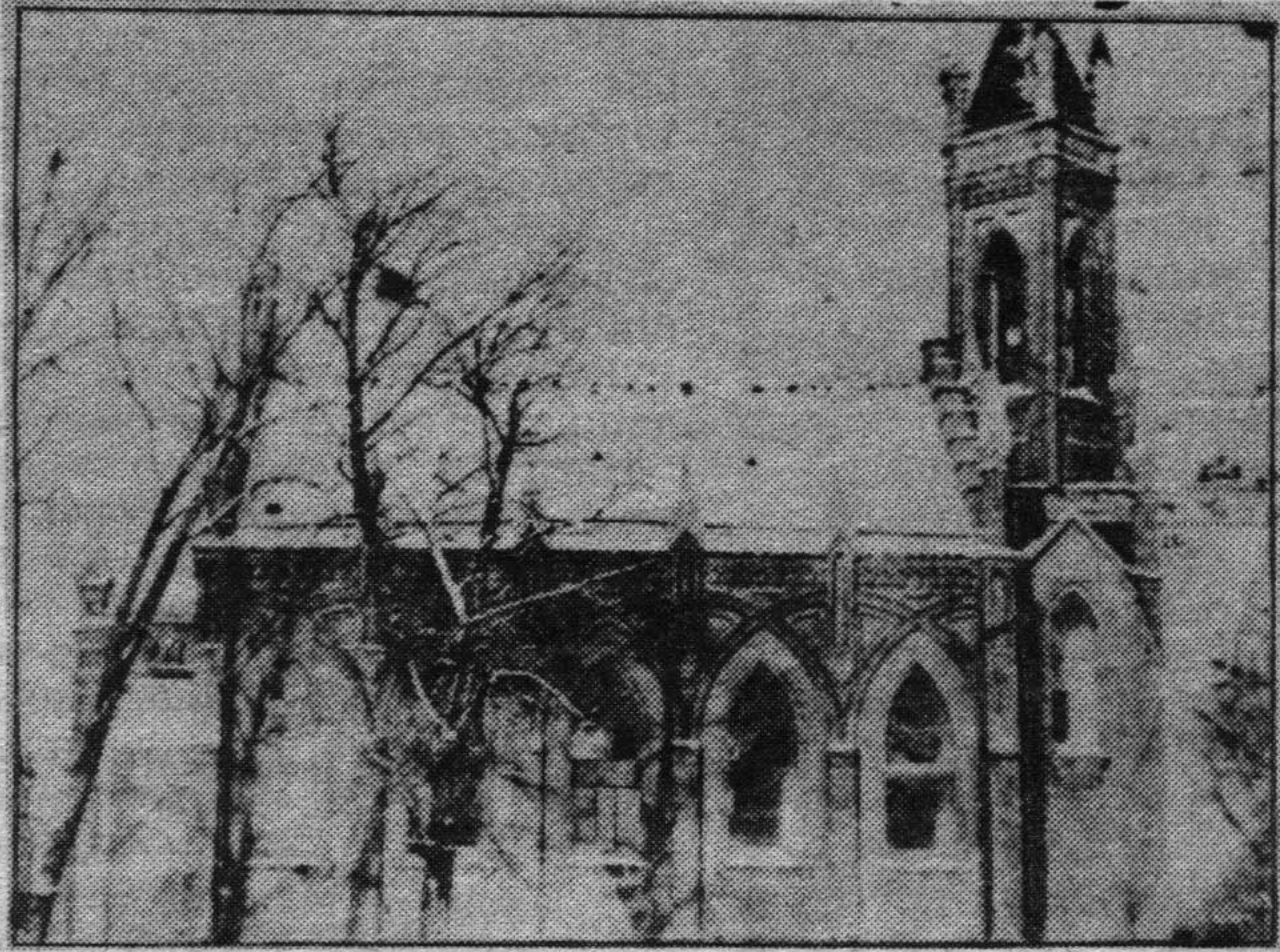
Першая навалніца над касьцельным шпілям грывнула ў 20-х гадох, з прыходам на Беларусь бальшавіцкае ўлады: былі зрэвізаваны ды нацыяналізаваны два прыкасьцельныя дамкі (плебанія), дзе жыў ксёндз ды касьцельны стараста.

Далей — болей, у 1935 г. пастановай невядомага, але безумоўна рэвалюцыйнага воргана ўлады, касьцёл быў зачынены, а прыход разагнаны. Бадай, тады ж на Бабруйшчыне зьяўляецца таямнічая постаць упаў-
(Працяг на 6-й бачыне).

„...До основанья...“ а зачем?

Я нарадзіўся ў далёкім цяпер 68-м. Што я ведаю, што магу я ведаць пра той час. Краіна стрымгалоў ірвалася да зор, зьяўляліся новыя героі з мужнымі тварамі першапраходцаў. Усе хлопчыкі без выключэння марылі стаць Гагарынамі і Цітовымі, дзяўчынак жа называлі Валянцінамі.

Ведаю яшчэ, што менавіта ў 68-м узарвалі стары касцёл на Кастрычніцкай... Так, так, гэта зусім непараўнальна маштабы, але...

Гляджу старыя паваяныя фотакарткі. Горад на іх яшчэ пераважна аднапавярховы, драўляны. Дзіўна, але гэта нараджае пачуццё вейкай шчыплівай настальгічнай правінцыяльнасці. Ён знаёмы і незнаёмы. Шмат якія будынкі зніклі назаўсёды, іх месца занялі новыя, сучасныя. Натуральны, здавалася б, працэс.

Дваццаціпяцімлятковы крыжасты гатычнага стылю шпіль са званцаю высока узьлятаў над пляцнатымі стрэхамі схаваных у засені садоў хатак, што абступалі касцёл. Наводдаль толькі пачыналася будаўніцтва гарадзкой гаспадарніцы і жылых дамоў — панэльных пяціпавярховікаў, пасля трагна празваных у народзе «хрушчобамі».

Касцёл, які ніяк ня

ўлісваўся ў «архітэктурную» канцэпцыю перамога сацыялізму, вырашана было.. аб'ягловіць, што і зрабілі ў хуткім часе. Званіца, сыягнутая трасамі, зачэпленымі за магутныя трактары, разбілася на буйныя кавалкі аб вулічны брук касцельную браму заклалі цэглай, старадаўнія фрэскі замазалі зялёнай алейнай фарбай, загарадзіўшы рэлігійную сутнасць пабудовы шэрым маналітам будаўнічага трэста. Каб запэўніць сябе і астатніх у вернасці клясамым прынцыпам, перад уваходам узгравасцілі атлетычную постаць гегемона з закасанымі рукавамі і шырозымі даланямі, гатовымі што да працы, што да абароны.

Не марнуючы часу, службоўцы абмылі ўлазіны, касцёл вельмі натуральна пераўвасобіўся ў клуб а гегемонаву галаву аблюбавалі галубы. Так і жылі. У касцёле, даруйце, цяпер ужо ў клубе па вечарох маладыя будаўнікі ладзілі танцы, пазней дыскатэкі, выступалі з гучнымі прамовамі на кумачовыя сьвяты. Замінала толькі гучнае рэха, якое доўга лунала пад зводчатай стольлю, нібыто запамінаючы кожнае слова. Занадта ўжо высокай, відно, прыйшла ся стромкая столь для нібога-ні героя — простага савецкага чалавека.

Наўрад ці варта вінаваціць гэтых людзей, дакараць бяздухоўнасцю. Дый хто яны, як ні мы самі, нашыя бацькі. Нават і зараз нехта жахнецца: «Касцёл разбурылі..», а хтосьці паправіць: «культавую ўстанову» ды прывядзе яшчэ барадатую цытату пра тое, што рэлігія — опіум для народа». Я ж дадам, не яны першыя. Згадаем купальню-басейн у Мікалаеўскім Саборы, сталойку ў Белай Царкве. Балазе яшчэ, што ў касцёле размясцілі клуб, а не грамадскую прыбіральню.

Для царквы, для рэлігіі ўвогуле кожны чалавек быў носбітам вышэйшае ідэі, боскага пачатку. Кожны індывідуальна, паасобку адчуваў сваю лучнасць з Богам, праз яго з усім Чалавецтвам. Ён жа, вышэйшы Айцец даў людзям праз свайго сына высокія маральныя і духоўныя ўстаноўкі, якімі тыя мусілі кіравацца ў жыцці. Вось чаму на працягу стагоддзяў рэлігія, царква была асяродкам духоўнасці чалавека, гарантыяй маралі чалавечага прамадзтва. Усе нашыя «агульначалавечыя каштоўнасці», брак якіх мы так востра адчуваем зараз — яны адтуль, ад заветаў Хрыстовых, і ніякай «штучнавынаходжанай «маралью будаўніка камунізму» іх замяніць нельга.

І толькі дзяржаўнаму ладу, які ставіць інтарэ-

сы дзяржавы вышэй інтарэсаў чалавека-адзінакі, гэта не патрэбна, як, зрэшты не патрэбна яму і аддухоўленая асоба. Уніфікаваны мураш ва ўзорным мурашнінку — вось ягоны ідэал.

Ці ж варта нам, мурашам, пазбаўленым духоўнасці, агульначалавечае маралі, нацыянальнае культуры, наракаць на жорсткасць збудаванага намі ж ладу, на дэвальвацыю чалавечага жыцця, на жахлівы рост злачыннасці, калі разам з касцёламі, царквамі, сінагогамі мы ўзарвалі і сваю будучыню.

Пра што лепш за ўсё думаецца перад тварам Вечнага? Магчыма, пра адноснасць часу і быцця. Тады сама па сабе паўстае аксіёма: усё сутнае адносна. Адносна між сабой і ў стасунках з Абсалютам, які ізноў жа ці існуе..

Адносны эпохі і цывілізацыі, войны і катаклізмы, нешта доўжыцца стагоддзямі, іншае мінае праз дзесяткі год, штосьці ўзьнімаецца і лопаецца, як мыльны пузыр.

Як цяжка нам зараз, праз сем дзесяткаў няспыннага руху да ідэалу, усвядамляць сябе, сваё жыццё вынікамі няўдалага эксперыменту, пабудаванага цалкам на штучных догмах ахоплената фантастычным ідэямі хлапчука.

Самы час задумацца: ці маем мы права на такія эксперыменты?

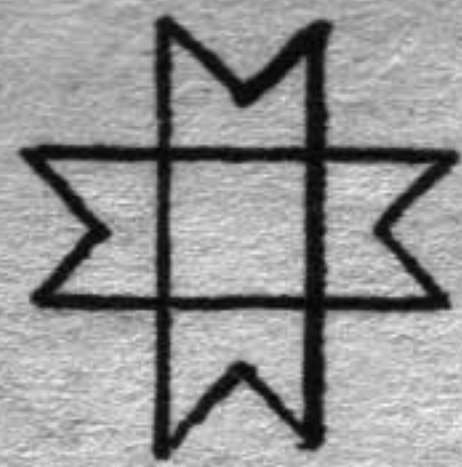
Да вас сьпяшаецца „Кур'ер“

Кагадзе бабруйскія нефармалы справілі сваё невялічкае сьвята — выйшаў першы нумар незалежнае газеты «Бабруйскі Кур'ер».

Значыцца, ёсць першы блін, і аўтараў можна віншаваць. Для тых, хто яшчэ не набыў і ня чытаў, раю нашукаць на людных месцах ягоных распаўсюджвальнікаў.

Адметна, што маленькі (ў 1/4 камуністаўскага фармата «Кур'ер» не абыйшлі сваёй увагай «вялікая» ахвіцыйная прэса ды ідэалагічны аддзел ГК КПБ. Што ж, я б ганарыўся на месцы аўтараў ды падзякаваў за такую кваліфікаваную рэкламу.

І калі новаяўлены нумар («Кур'ера» стракаціць памылкамі (арфаграфічнымі і фактычнымі) хутчэй з-за

БЕЛЫ БЕРАГ—БЕРАГ СЬМЕРЦІ?

ЧАЛАВЕК і прырода. Зусім яшчэ нядаўна словазлучэнне гэтае здавалася звыклым і бяскрыўдным, у якім першая частка безумоўна пераважала і падпарадкоўвала сабе другую.

Але падмінаючы пад сябе прыроду, чалавек зацята рубіў нават не асобную галіну, але самое дрэва, з караня якога ўзрос і ён сам, ставячы пад сумніў сваё існаванне як біялагічнага віда.

Ці варта здзіўляцца, што прырода не захацела жыць па прыдуманых для яе законах, якімі б «ізмамі» іх не аздаблялі. Адзіны і галоўнейшы ейны закон дзейнічае няўхільна: слабая, няжыцьцяздольная істота мусіць загінуць — закон натуральнага адбору.

Існуе між тым адна досыць распаўсюджаная памылка, паводле якое экалагічныя законы дзейнічаюць нібы толькі ў глабальных маштабах. Спецыялісты-экалагі аднак выдзяляюць лакальныя, рознамаштабныя экасістэмы, адносна самастойныя і ў той жа час цесна злучаныя паміж сабой. У якасці гэтае сістэмы можна разглядаць як прыродны комплекс вялікага рэгіёна, так і асобнага ляснага масіва, ракі, возера, супольнасць прыродных фактараў такога горада як наш.

Парушэнне аднаго ці некалькіх гэтых фактараў непазьбежна вядзе да глыбокіх непрадказальных зменаў як унутры сістэмы, так і звонку — у памежных прыродных комплексах. Менавіта так можа стацца, калі будзе парушаны і без таго хістка і негрывалы парытэт адносінаў чалавека і прыроды ў нашым горадзе і навакольні.

Блізка чатырох гадоў таму пачалося будаўніцтва буйнога жыллёвага масіва на левабярэжжы Бярэзіны — у пойме ракі. І хоць праблема гэта — недахоп жылля для 250-тысячнага насельніцтва Бабруйска і, натуральна неабходнасць яго будаваць надзвычай важная і патрабуе неадкладнага вырашэння, разам з тым нельга не прыслухацца да думкі спецыяліста-экалага.

Так, гэта чамусьці ўжо стала нормай — вырашаць нашы праблемы за кошт прыроды. Я маю на ўвазе будаўніцтва жыллага мікра-раёна на левым беразе ракі Бярэзіна.

Галоўныя аргументы на карысць будаўніцтва — тое, што гораду неабходна разьвівацца, і што адзінае для гэтага месца — «пустуючая» пойма.

Але пры гэтым чамусьці ні 10 зь лішнім гадоў таму (калі рашэнне аб будаўніцтве толькі прымалася), ні зараз ніхто не разглядае самага галоўнага аргумента супроць — гэта магчымасць парушэння і без таго хісткага экалагічнага стану рэгіёна.

Трэба зразумець нарэшце, што прырода — гэта адзіная жывая сістэма з гістарычна склаўшымі сувязямі, парушэнне якіх вядзе да непрадказальных зменаў у сьвеце. Прычым, трэба ўлічваць, гэтая сістэма вельмі інэртная, таму да пэўнае мяжы яна можа вытрымліваць нашыя разбуральныя дзеянні без якіх-небудзь моцных зменаў, але за гэтай мяжой пачаюць будавацца разьвівацца на прышнне сьнежнае лавіны.

Рака зь яе поймай, як і ўсё ў прыродзе знаходзіцца ў цеснай сувязі з прылягаючымі тэрыторыямі. Ствараючы свой мікраклімат, выконваючы ролю своеасаблівага фільтра, яна аздараўляльна ўплывае на горад.

Пойма Бярэзіны характарызуецца вялікай разгалінаванасцю. Маецца вялікая колькасць старых рэчышчаў. Чаргаванне паніжэнняў з грудамі, дзе растуць такія каштоўныя пароды, як дуб, ліпа, ясьень, ігруша, рознастайныя кустоўнікі, утварае непаўторны, вельмі прыгожы ландшафт.

На гэтай тэрыторыі багаты раслінны сьвет, шмат прадстаўнікоў якога занесены ў Чырвоныя кнігі СССР і БССР (касач сібірскі, губатка полая, ятрышнік плямісты, гарлачык белы, палушнік азёрны ды шмат іншых).

Трэба сказаць яшчэ, што пойма для ракі — гэта своеасаблівы лёгкія, якія дзякуючы насычанасці вільгацю, падтрымліваюць яе поўнаводнасць. І наадварот: ці ж не таму штогод наша Бярэзіна робіцца ўсё болей плыткай, што большасць заліўных лугоў па берагах асушаны і ўзара-

ны.

Не так даўно на гэтай тэрыторыі знойдзены археалагічныя матэрыялы эпохі бронзы (сярэдзіна другога тысячагодзьдзя да нашай эры), а таксама часу Кіеўскае Русі ды позьняга сярэднявечча. Помнік прадстаўляе надзвычайную навуковую каштоўнасць і знаходзіцца ў стадыі выяўленьня.

Нагадаю яшчэ, што якраз супроць плануемага аб'екта знаходзіцца санаторый імя Леніна, дзе адпачываюць і леацца людзі з усяго Саюзу.

Усё вышэйпералічанае, мяркую, гаворыць аб тым, што гэта тэрыторыя — унікальны прыродны аб'ект, які павінен быць узяты пад ахову і выкарыстоўвацца ў рэкрэацыйных мэтах.

Нажаль, памыляюцца тыя, хто лічыць, што коштам знішчэння гэтага кавалка жывое прыроды можна будзе вырашыць усе нашыя вялікія жыллёвыя праблемы. Як відно ўжо зараз плануемы мікрараён апынецца ў экалагічна небяспечным мейсцы. За паўднёвага ўсходу ён будзе шчыльна прымыкаць да сьметніка прамысловых адыходаў гідролізнага ды гарбарнага заводаў, былых палёў фільтрацыі; з паўночнага захада стане на шляху перавалодаючых вятроў, што нясуць брудныя выкіды шматлікіх прадпрыемстваў правабярэжжа (ЦЭЦ-2, гідролізны завод, гарбарны камбінат, ВА «Бабруйскдраўніна», ВА «Беларусьгуматэхніка», ВА «Бабруйскшына»).

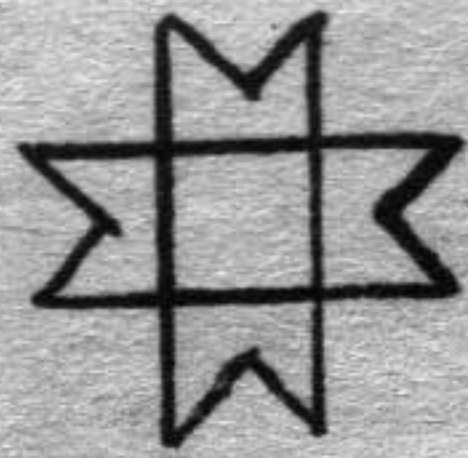
Мяркую таксама, што плануемае будаўніцтва недастаткова абгрунтавана і з эканамічнага боку. Толькі на вытарфоўку і намыўку пяску, пракладку інжэнэрных камунікацыяў паводле самых сьціп-лых падлікаў спатрэбіцца блізка 150 мільёнаў рублёў. Нязлічоныя страты горад мусіць несці і ад вялікай расцягнутасці транспартнае сеткі.

Акрамя таго экстарытарыяльнае ўзбудзэнне горада прывядзе да паглыблення дыспрапорцыі разьвіцця рэспублікі. (Ужо сёння мы жывем у сітуацыі, калі 11 буйнейшых гарадоў сканцэнтравалі больш за 60% усяго насельніцтва Беларусі). І гэта далёка не натуральны працэс бо прамысловасць рэспублікі разьвівалася без уліку мясцовых рэсурсаў сыравіны і працоўнае сілы. За ўсе гады «урбанізацыі» асноўны прырост гарадскога насельніцтва адбываўся за кошт уцекачоў зь вёскі. Дбаючы аб хлебе надзённым, працягваюць такую палітыку прынамсі нелагічна.

Застаўся галоўны і даволі моцны аргумент прыхільнікаў будаўніцтва: гораду больш няма куды разьвівацца. На сённяшні дзень гэта праўда — Бабруйск амаль з усіх бакоў закальцаваны вайсковымі часткамі, замест таго, каб

ПРАЦЯГ НА 8-Й БАЧ.

Наша

КРОНІКА

Зямля малілася: «Вады!»
— А мы маўчалі...

Зямля шаптала: «Цішыні!»
— А мы крычалі...

Зямля стагнала: «Цеплыні!»
— Мы рагаталі...

Зямля заплакала слязьмі
— Мы не зважалі...

Зямля гібела з кожным днём
— А мы ігралі...

Зямля іскрылася агнём
— А мы сьпявалі...

Зямля пажарам занялася
— Мы танцавалі...

Зямля ад бураў аж трашчала
— Мы моцна спалі...

Зямля з апошніх сіл трывала
— А мы драмалі...

Зямля крывёю набрыняла
— А мы ляжалі...

Зямля на золку памірала
— Мы спачывалі...

Зямля ў апошні раз зягнула
— Мы не ўставалі...

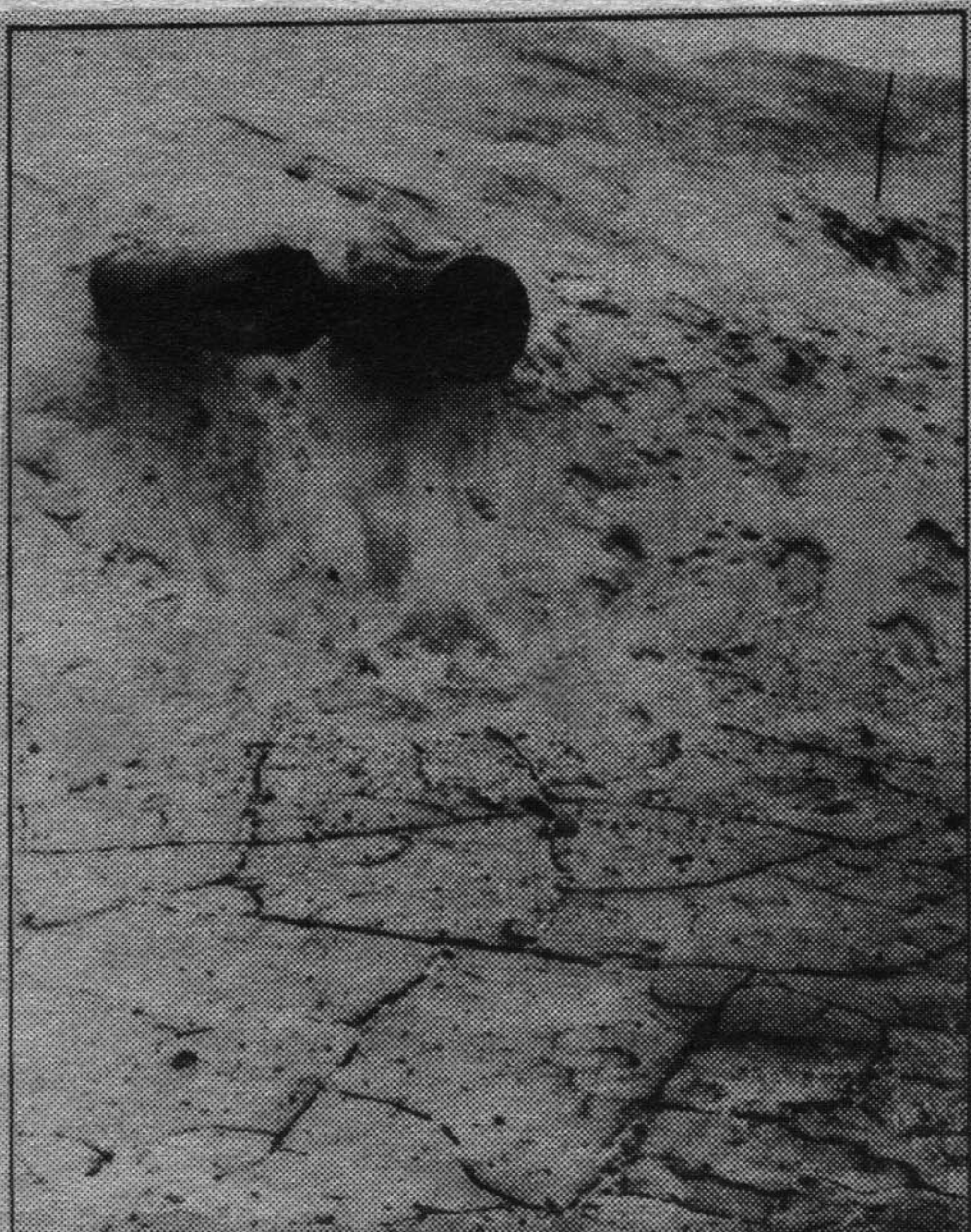
Зямля памерла, сонца знікла
— Мы задрыжалі...

«Зямля! Ачніся! Сонца, выдзі!»
— Мы закрычалі...

Зямля ляжала нерухома
— А мы прасілі...

Зямля на гэта ж не зважала
— Мы ж так малілі...

Аляксей НЕНАДАВЕЦ.

● 18 сакавіка сёлета на ўстаноўчым сходзе ў памяшканні гарадскога Дома культуры быў створаны Беларускі гісторыка-культурны клуб «Гурток па інтарэсах» — так пазначана ў гарвыканкамаўскіх рэгістрацыйных паперах. Па сутнасці ж гэта — новае і першае ў Бабруйску добраахвотнае аб'яднаньне нацыянальна сьведамай моладзі, якое ставіць перад сабою за мэту адраджэньне нацыянальнае культуры, мовы, абраднасьці, зьберажэньне гістарычнае спадчыны.

Па абмеркаваньні прыняты Статут і Праграма. Новая суполка атрымала гучнае найменьне «Гоман». Разглядаецца пытаньне аб уступленьні «Гомана» у Таварыства беларускай мовы ім. Ф. Скарыны.

● 26 красавіка сёл. А 19-й вечара пад бел-чырвона-белымі і дзяржаўнымі сьцягамі з чорнымі жалобнымі стужкамі на ўзьбярэжжы Бярозы адбылася грамадзянская паніхіда, з'арганізаваная адразу трыма «нефармальнымі» арганізацыямі: Беларускім гісторыка-культурным клубам «Гоман» гарадзкім клубам выбаршчыкаў, Саюзам «Чарнобыль».

Нягледзячы на халодны дождж і шэрае з самае раніцы неба, сабралася блізка 200 чалавек. З прамовамі выступілі прадстаўнікі суполак-арганізатараў, народны дэпутат гарадскога савета, першы сакратар ГК КПБ.

Прысутныя ў жалобнай цішыні, расколатай чатырма ўдарамі звона, ушанавалі памяць бязьвінных ахвяраў Чарнобыльскае катастрофы.

Айцец Тэадор прачытаў урачыстую казань па бязьвінных пакутніках. Гарэлі сьвечкі, маліліся людзі, імжэў дробны самотны дожджык. Хлопцы з «Гомана» трымалі самаробныя плакаты: «Не дамо ўзарваць нашу будучыню! Беларусь — не ядзерны палігон! Генэрады прэч!».

«Беларусь — бязьядзернай зонай!» ды інш.

Вынікам гэтае акцыі на, думку многіх, стала яднаньне людзей перад тварам агульнага гора, прасьвятленьне і ачышчэньне чалавечых душ.

(Паводле А. Анцішына).

● Першай грамадзкай акцыяй новастворанага гісторыка-культурнага клуба сталася пасадка дрэваў 25.ІІІ сёл. у гонар 72-е гадавіны абвяшчэньня Беларускай Народнай Рэспублікі.

Маладыя бярозкі і дубочки ўпрыгожылі сквер ля гарадскога тэатра. Такім чынам гоманаўцы ўшанавалі памяць слаўных дзеячоў беларускага Рэнэсансу, закатаваных у сталінскіх лягерах і вязьніцах, ды яшчэ раз нагадалі людзям, што ідэя Волі і Не-

залежнасьці Беларускага гаспадарства няўміручая.

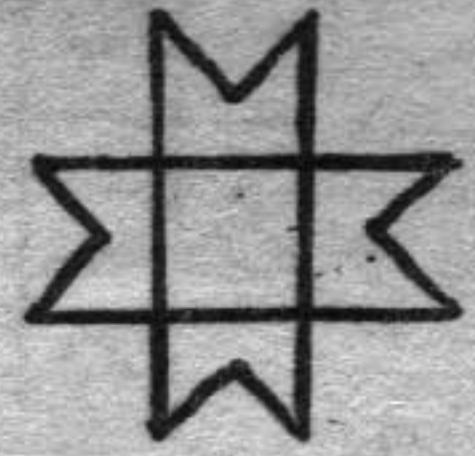
На мейсцы пасадкі была ўсталявана памятная шыльда.

● Гоманаўцы былі дужа усьцешаныя, даведаўшыся, што пастановай гарвыканкама будынак касьцёла сьв. Станіслава (вул. Кастрычніцкая, 113), які з 1968 г. дасюль належаў будаўнічаму трэсту № 22 і выконваў ролю... клуба, нарэшце на пачатку гэтага года перададзены вернікам.

У вольны ад працы і вучобы час сябры суполкі правялі некалькі талок у касьцёле. Разам з новымі сапраўднымі гаспадарамі прыбіралі і выносілі сьмецьце, аблуплівалі са сьценаў старую фарбу, тынкавалі, бялілі, за што прыдбалі шчырую падзяку вернікаў і сякія-такія дарункі, для нас надзвычай каштоўныя.

Рэстаўрацыя касьцёла працягваецца. Мы запрашаем усіх ахвочых ды неабянавых спрычыняцца з намі, каб дапамагчы ў гэтай добрай справе.

Фота Мірона Клімовіча.

постаць у паўнаважанага па справах рэлігійных культаў пры Савеце Міністраў СССР, у абавязкі якога ўваходзіла пільна сачыць за дзенасцю рэлігійных суполак ды абшчын. Менавіта паводле матэрыялаў ягоных справаздач сваім вышэйшым ворганам мы і маем сёння магчымасьць часткова аднавіць ход падзеяў.

Такім чынам, па закрыцьці ў 1935-м да 1941-га касьцёл стаяў пусты. 28 чэрвеня 1941 г. Бабруйск акупіраваны нямецка-фашысцкімі войскамі. Сярод акупантаў была відаць і пэўная частка палякаў-каталікоў. І касьцёл ізноў пачынае дзейнічаць. Роўна праз тры гады і адзін дзень горад быў вызвалены Савецкай Арміяй і пад касьцёльнымі зводамі ізноў надоўга ўсталявалася цішыня.

Пастановай Бабруйскага аблвыканкома № 434 ад 3 чэрвеня 1946 «як нядзеючы з 44-га года», будынак касьцёла быў перададзены ў часовае карыстаньне абласному гісторыка-краязнаўчаму музэю бяз права капітальнага перабсталяваньня. Рашэньне гэтае, як вылося, было зацьверджана СМ СССР.

У галодныя паваяныя часы ў гарадскім бюджэце проста не хапала грошай на перабудову і прыстасаваньне будынку для патрэб гарадской гаспадаркі. Парадаксальна, але гэта адцягнула ягонае зьнішчэньне больш як на 20 гадоў.

Як ні дзіўна, але дагэтуль нязнойдзена адпаведная пастанова выканкама, згодна якое касьцёл быў перададзены пад клуб будгэста. Магчыма, яе проста не існавала, што далёка не было ў тых часы выключэньнем.

Далейшая сумная гісторыя былога касьцёла, цяперашняга клуба зьбольшага вядома. У 1968 г. у пусты зачынены касьцёл прыйшлі рабочыя з кувадламі, падагналі магутныя трактары...

Дасюль, пералічваючы гістарычныя падзеі, я меў на ўвазе лёс уласна самога каталіцкага храма. Гісторыя каталіцтва на Бабруйшчыне, аднак, ня зь ім пачыналася, не магла яна і скончыцца зь ягоным зруйнаваньнем.

Яшчэ 24-га сакавіка 1947 г. тагачасны ўпаўнаважаны па справах рэлігійных культаў па Бабруйскай вобласьці Харамецкі атрымаў заяву ад веруючых-каталікоў з просьбай аб адкрыцьці касьцёла і перадачы прыходу двух жылых дамоў побач, пра якія тутакж ўжо згадвалася, аб чым і запісаў у інфармацыйнай справадачы «наверх».

Цікава, што менавіта ў гэты час у «інфармацыях» Харамецкага сустракаем мы згадку пра цікавую асобу — ксяндза Малыніча, біскупа Беларусі, які жывучы ў Слуцку, часцяком наезджаў у Бабруйск. Аповяд пра яго — наперадзе, у будучых выпусках «Гомана».

Мінаў час, міналіся хмары і ўлады. Заставалася нязьменным

Гістарычныя актуаліі

Сучасныя ідэолёгічныя кірункі сярод моладзі

Ня так яшчэ даўно найбольш цікавым пытаньнем сярод думачае моладзі быў камунізм.

Новы гэты палітычны і грамадзкі кірунак, як ведама, імкнецца скасаваць усе сацыяльныя клясы, зраўняць усіх людзей і зьмяніць сучасны лад шляхам рэвалюцыі.

Камунізм адкідае прыватную ўласнасьць, галоўнай жа асновай жыцьця ўважае супольнасьць маёмасьці і працы і супольнасьць спажыцьця вытвораных супольнай працай прадуктаў. Адначасова камунізм адкідае ўсякую рэлігію і сямейнае жыцьцё ў даскольным разуменьні, даючы свабоду мужчыне і жанчыне ня толькі ў зыходжаньні (жаніцьбе), але і ў разыходжаньні (разводах).

Вялікую пры тым увагу зварочваюць камуністы на ўзгадаваньне моладзі ў духу матэрыялістычным, бяручы апеку над ёй у свае рукі, а адсоўваючы ўплывы сям'і, бацькоў. Тэарэтычна ў камунізьме адкідаецца ўсякі нацыяналізм, дазваляецца аднак кожнаму народу разьвіваць сваё жыцьцё ў рамках свае нацыянальнае культуры, але толькі паводле формы, а не паводле зьместу.

Такі камуністычны сьветапагляд шмат каму падабаўся, і шмат хто думаў аб яго рэалізацыі.

Прыглядаючыся да жыцьця ў 6. царскай Расейскай імперыі, дзе пасля рэвалюцыі 1917 г. камуністы ўзялі ўладу ў свае рукі, стварылі вялікі Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і пачалі сілай уводзіць камунізм у жыцьцё. Адразу ўсё ішло тут туга, але на апраўданьне былі словы: «гэта пачаткі». Тым часам, «чым далей у лес, тым болей дрэваў». І на колькі нам ведама, камуністы ў СССР ня толькі ня вырашылі праблемаў эканамічных, клясавых, нацыянальных і культурных так, каб з гэтага былі задаволены жыхары, але стварылі такія цяжкія жыцьцёвыя абставіны, што кожны, хто можа пратэстуе супроць іх.

Праўда, зьністожылі яны клясу буржуаў, але нарасла новая вышэйшая, упрывілеяваная кляса камуністычных камісараў і агулам камуністаў, каторыя, будучы ў меншасці, ня лічацца з большасцю некамуністаў (безпартыйных), а як дыктатары, маючы аружную сілу, робяць тое, што хочуць. Калектыўныя гаспадаркі — калгасы, бюракратыя заводзяць эканамічнае жыцьцё ў ту-

плік: не памагаюць у гэтым і безкачэныя зьмены і «чысткі». Замест рэлігіі сілай уводзіцца бязбожніцтва. Нацыянальнае пытаньне зводзіцца да таго, што ўсё расейскае гэта корань, а іншыя нацыянальнасьць толькі водрасьлі. А знача «ўсе ручы сольются в русском море». І ўжо на Беларусі і на Украіне, і ў інш. нерасейскіх савецкіх рэспубліках, у школах існуе абавязковае наўчаньне расейскае мовы. Нацыянальна-адраджэньцкія памкненьні Беларусаў і Украінцаў і інш. прасьледуюцца. Словам, варочаюцца царска-расейскія часы.

Гэткія праявы і весткі аб іх робяць камунізм непапулярным. Затое шырыцца папулярнасьць фашызму розных колераў, якія сваёй тактыкай, падыходам, спосабамі вельмі падобныя да камунізму, аднак найбольш яму варожыя.

Фашысты, падобна як і камуністы заводзяць свае парадкі шляхам дыктатуры і фізічнае сілы. Яны проціў поўнае свабоды чалавека-адзінкі, на першы ж плян высунуты ў іх кліч «ўсё для гаспадарства і для народу». Гэта ж вядзе да тоталітарызму, г. зн. да такога палітычнага рэжыму, калі гаспадаром усяго ёсьць гаспадарства (дзяржава — Рэд.) — нават асабістае волі, думкі, веры і шчасьця чалавека. Пры тым кожны фашыст свой народ, сваю нацыю ўважае найбольш вартаснай, вялікай і слаўнай, іншыя ж, асабліва слабейшыя нацыі стараецца ён задушыць сілай, асыміляваць і падпарадкаваць свайму самалюбству і выгоды. Для фашыстаў найпершай меркай вартасці народаў ёсьць фізічная сіла. Ясна, што такі сьветапагляд, такая ідэолёгія разбуджае ў людзей нездаровыя зьвярыныя апэтыты да вечнае барацьбы і вядзе да нявольніцтва. З матэрыялістычнымі кірункамі камунізму і фашызму, якія вядуць жыцьцё ў паганства і агранічваюць волю чалавека, змагаюцца перадусім хрысьціянства і дэмакратыя.

Я. Н.
«Шлях моладзі» 25 красавіка 1938 г. Вільня.

* Газэта «Шлях моладзі» адну з публікацый, якое мы прыводзім вышэй выдавалася ў Вільні на працягу дзесяці гадоў (1928—1938). Ініцыяламі «Я. Н.» меў звычай падпісвацца яе рэдактар Язэп Найдзюк.

адно — чалавечая вера ў вышэйшую еднасьць з Богам. Рознымі шляхамі, але ўсё мы паступова прыходзім да простага разуменьня, што Бог у душы — ня ёсьць зло, але зло ёсьць — адсутнасьць Бога.

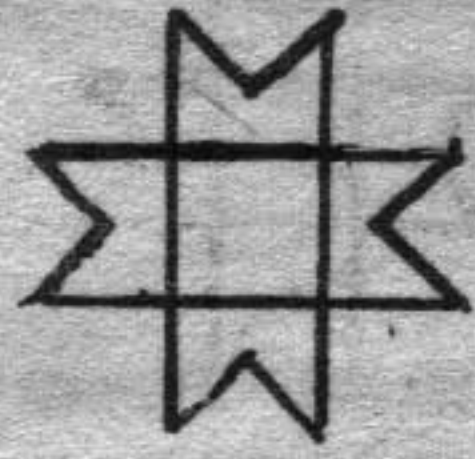
З такімі думкамі я прыйшоў 7 ліпеня пад зводчатую касьцельную столь. Прышоў, каб разам зь людзьмі падзяліць іхную радасьць. Праз амаль пяцьдзсят гадоў пакут і забыцьця тутакж ізноў загучала слова боскае.

Гучала ўрачыстая літургія, з

пранікнёнай казаньню выступіў новы біскуп Беларусі Тадэвуш Кандрусевіч. Галоўны сэнс ягонае прамовы ў тым, што праз гады варожасьці і паняверкі грамадства зноў мусяць вярнуцца да духоўных жаролаў хрысьціянства, да маральных першаасноў — заповетаў Хрыстовых.

Ксяндзам у зноўадчынены касьцёл прызначаны пан Анжэй Шчэнсны.

Зычым жа шанюнаму сьвятару ды ягонай пастве добра і спакою,

Архіў „Гоман“

Перед читателем — документ из раскрытых только что архивов. Два листка с грифом «секретно» проливают свет на действительную, а не декларировавшуюся государственную политику в отношении свободы совести вообще и в отношении к иудаизму, к евреям в частности.

Не слишком грамотный И. О. уполномоченного, получив «ценные указания» от полуграмотного уполномоченного рангом повыше, на жорявом канцелярите докладывает наверх, что эти евреи («мужского пола в возрасте от... и до...»), несмотря на «ряд лекций на антирелигиозные темы» собираются таки и проводят свои «молитвенные собрания». Все это знакомо, до боли знакомо, сейчас уже куда более отчетливо и ясно знакомо нам.

Нахим Абрам, трубочист пожарной команды

Не хочу извергать громы и молнии на головы уласевичей, божинских и иже с ними. Дело не в них. Поражает другое. Пятьдесят первый год. Жив Сталин. Идет кампания по борьбе с «безродными космополитами» (читай — евреями). Потоплен в крови Антифашистский еврейский комитет, зверски убит Михоэлс. В Бобруйске в шести местах около двухсот человек (а, может, еще не всех Божинский выследил?) собрались вместе, чтобы отметить еврейские религиозные праздники. Я думаю, они понимали, что это им грозит, по меньшей мере, крупными неприятностями. И все же они отметили эти праздники, отметили, несмотря даже на вызовы в «органы местной власти». Они праздновали так же, как праздновали их предки на протяжении последних двух тысяч лет, несмотря на все гонения, унижения, подчас смертельную опасность, которые выпадали на их долю. Они позволили себе даже «националистическое заявление!» Как будто не знал зайойливый стукач, что последняя, построенная на скудные послевоенные деньги синагога (ныне — городской архив по ул. Пушкина) была реквизирована городскими властями осенью 1948-го?

Перечитайте эти строки. Пусть всплывут из небытия Афраиль (Эфроим?) Гершал, Израиль Садовский, раввин Шальш Йосида и Нахим Абрам(?), трубочист пожарной команды... Они стоят того.

Илья РОДОВ,
председатель клуба еврейской культуры им. Менделе Мойхер-Сфорима.

СЕКРЕТНО

Экз № 3
уполномоченному Совета по делам религиозных культов при СМ СССР по Бобруйской области тов. БОЖИНСКОМУ 15 сентября 1951 г.
Исх. № 31с.

В текущем году осенние еврейские праздники начинаются 30 сентября вечером и закончатся 23 октября, а именно: «Рож-Гэжон» (новый год) будет праздноваться 1 и 22 октября, «Иом-Кипур» (Судный день) — 10 и 11 сентября, «Сухот» (нуши-кучни) — 15-16 октября, но в виде полупраздника продолжатся до 23 октября и закончатся «Сим-хайсторим».*

Сообщая об этом, я прошу вас принять меры к выявлению в области еврейских религиозных групп собирающихся явочным порядком (миньянов)** и к прекращению деятельности этих групп.

В обязательном порядке к 5 ноября с. г. представьте исчерпывающую информацию об оживлении религиозного движения среди еврейского населения области, о деятельности «миньянов» и мероприятиях местных руководящих партийных и советских органов по усилению культурно-массовых мероприятий, направленных на усиление культурно-массовой и политической работы среди населения и лично Ваших мерах по предотвращению деятельности «миньянов».

Схемой для вашей докладной записки могут служить вопросы, поставленные в нашем письме от 5 сентября 1950 г. № 48с, с которым вам следует ознакомиться повторно до наступления праздников.

Уполномоченный Совета по делам религиозных культов при СМ СССР по БССР
подпись (К. УЛАСЕВИЧ).

Уполномоченному Совету по делам религиозных культов при СМ СССР по БССР тов. УЛАСЕВИЧУ К. А.

На Ваш № 31с от 15 сентября 1951 года сообщаю, что с получением указанного письма мной при содействии местных органов власти, было организовано наблюдение с целью установления мест сборов еврейского населения для проведения молитвенных собраний.

Было установлено что даже до начала еврейских религиозных праздников (Судного дня) среди верующих евреев было оживление и активизация их деятельности.

До начала еврейских религиозных праздников мной были установлены места сборов для проведения молитвенных собраний, а также руководители этих групп:

а) по гор. Бобруйску проходили сборы в шести местах:

1. по ул. Комсомольской, д. 65, владелец дома Гах П. И.. В этом доме собиралось от 50 до 60 человек верующих евреев мужского пола, в возрасте преимущественно от 40 до 70 лет. Руководил этой группой Садовский Израиль Фитиливич.

2. По ул. Пушкинской, дом 223. В этом доме собиралась группа верующих евреев в количестве 25-30 человек мужского пола, в возрасте преимущественно от 40 до 70 лет. Руководил этой группой владелец дома Шустеров Мовша Янкелевич.

3. По ул. 1-я линия, № 8. Группа собиралась до 30 человек верующих мужчин в возрасте от 40 до 60 лет, руководил этой группой владелец дома Черняк

Бениамин Залмович. (или Залманович? — ред).

4. По ул. Энгельса в доме гр. Хаймович А. Собиралась группа верующих евреев в количестве до 50 человек мужского пола, в возрасте от 40 до 70 лет. В эту группу был приглашен кантор-раввин Шальш Йосида, который проживает в гор. Бобруйске. Верующими этой группы был организован сбор денег для оплаты кантору. Было собрано 500 рублей. Кантору за три вечера, проведенные им в октябре месяце в этой группе было уплачено 500 руб.

5. По ул. Комсомольской, д. № 16 владелец дома Хейман Беруль. Група верующих евреев в количестве до 40 человек мужского пола, в возрасте 40 до 60 лет. Руководили этой группой Хейман Б. и Нахим Абрам последний работает трубочистом в городской жарной команде.

6. По ул. Энгельса, дом № 8. Владелец дома Кустанович П. Х. В этом доме собиралась группа до 20 человек мужчин, в возрасте также от 40 до 60 лет. Руководил этой группой Хаймович Гирша Абрамович.

Мной лично были предупреждены руководители перечисленных групп, что они нарушают закон о сборе молитвенных собраний и было предложено прекратить дальнейшие сборы. Органами местной власти были вызваны владельцы указанных домов, которым было запрещено предоставлять свои дома для проведения молитвенных собраний.

Партийными и культурно-просветительными органами было организовано и проведено ряд лекций на антирелигиозные темы. Большинство групп верующих евреев прекратили свои сборы в указанных местах. Однако не смотря на ряд проведенных мероприятий, о которых я выше указываю, отдельные группы проводили свои сборы в... в силу чего мной был поставлен вопрос перед Бобруйским горисполкомом о принятии мер к категорическому запрещению сборов и предоставления владельцами своих домов под молитвенные собрания. Бобруйским горисполкомом снова были приглашены владельцы указанных домов и руководители групп, которые дали подписку не проводить больше своих молитвенных собраний.

Считаю необходимым указать на такой факт, что при моей беседе с верующими евреями 27-го октября 1951 года в доме № 65 по ул. Комсомольской, когда они собрались для проведения молитвенного собрания, было националистическое проявление со стороны руководителей этой группы Садовского И. Я. и Гершель А. Ф., а также других верующих, которые выкрикивали, «что русским и белорусам у нас (в г. Бобруйске) привилегия, им разрешено молиться в церквях и молитвенных домах, а на нас — евреев — гонение, нам не разрешаете, нашу синагогу закрыли» и т. д.

Мной было разъяснено им существующее положение о регистрации в законном порядке церквей и молитвенных домов, а также предложено немедленно прекратить свое собрание и покинуть здание, что ими и было сделано.

Фактов нарушения трудовой дисциплины служащими предприятий и учреждений, а также посещение молитвенных собраний коммунистами, комсомольцами и школьниками мной не установлено.

О Ваших замечаниях по моей информации прошу сообщить мне.

И. О. Уполномоченного Совета по делам религиозных культов при СМ СССР по Бобруйской области.

(М. БОЖИНСКИЙ).

ПРИМЕЧАНИЯ:

1. Речь идет о следующих праздниках:

— Рош га-шана (древнеевр.: глава года) — Новый год по еврейскому календарю;

— Иом-кипур (древнеевр.: день искупления) — Судный день, время поста и искупления грехов;

— Суккот (слав. -кущи; древнеевр.: шалаш) — древнейший земледель-

ческий праздник, описанный в Торе (пятикнижии Моисеевом) — Втор. XVI, 13—14; Лев.; XXIII, 39—43;

— Тимхат-Тора (древнеевр.: радость Торы) — праздник Торы (в христианской традиции — Ветхий завет).

2. Миньян (древнеевр.: счет) — группа из десяти евреев, составляющая необходимый кворум для общественной молитвы или совершения других религиозных обрядов.

На пачатку было слова

Эх, скручу я дудку!
Такое зайграю,
Што ўсім будзе чутка
Ад краю да краю!

Ф. БАГУШЭВІЧ.

Дзецюкі! Панове, грамадзяне, товарищи!
Рабочыя, сяляне, навукоўцы, настаўнікі, студэнты, шаноўныя партыйныя ды савецкія кіраўнікі!

Мы—«Гоман». Незалежная самвыдаўская газета і беларуская гісторыка-асветніцкая суполка адначасна. Мы згуртаваліся, каб супольна, грамадою, з вашай чыннай дапамогай распачаць сяўбу на ніве беларускае нацыянальнае культуры, каб пакласці працяг той сьвятой барацьбе за волю ды незалежнасьць Бацькаўшчыны, дзеля якое ахвяравалі свае жыцці лепшыя ейныя сыны.

«За вольную ды незалежную Беларусь!» — гэта наш дэвіз і наш маніхвэст. «Гоман» цвёрда стаіць на пазыцыях дэмакратыі, сфармуляваных у міжнародных пагадненьнях, рашуча выступае за прывядзеньне ў адпаведнасьць зь імі саюзнай ды рэспубліканскай Канстытуцыі.

Усьведамляючы сябе суполкай гісторыка-асветніцкай, «Гоман» абвясчае гэты кірунак дзейнасьці прыярытэтным для сваіх сяброў і друкаванага органа. Разам з тым мы добра разумеем, што займаючыся асьветаю, натуральна немагчыма абмінуць пытаньняў палітычных, дый унікаць іх мы не зьбіраемся, таму значная частка матэрыялаў «Гомана» прыпадаць якраз на гэты тэмац.

«Гоман» выступае за шырокі плюралізм думак і гатовы прадставіць свае старонкі самым розным аўтарам, адно захоўваючы пры гэтым за сабой права рэдакцыйнага каментару.

«Гоман» абяцае шырокую падтрымку ды маральную дапамогу ўсім нацыянальна-культурным згуртаваньням усіх прадстаўнікоў нацыянальных меншасьцяў Беларусі, бо лічыць, што разьвіцьцё карэннае нацыі немажліва без разьвіцьця іншанацыянальных культур, гістарычна злучаных зь Беларуссю.

Такім чынам «Гоман» запрашае да супрацоўніцтва ўсіх, каму неабякавы лёс Бацькаўшчыны, чые сэрцы яшчэ не памерлі для Беларусі.

Божа, блаславі Беларусь!

ГОМАНАУЦЫ.

ДА ВАС СЬПЯШАЕЦА «КУР'ЕР»

працяг з 3-й бач.
малодасьці аўтараў ды сям-там прастай недасьведчанасьці, шаноўны загадчык ідэалагічнага адзьдзела робіць іх сьведома, яб сказаў нават прафэсійна. Мяшаючы ў адно і якімаўскія непісьменныя лістоўкі, і саматужны антысацыялістычны плакат п. Альховіка, І, нарэшце, «Бабруйскі Кур'ер», ён намагаецца давесьці, што гэта зьявы аднагопарадку, «у якіх усё з пачатку да канца — хлусня і паклёп».

Знаёмая песня! Напалохаць людзей «нацыянальнай абмежаванасцю, канфрантацыяй паміж лю-

дзьмі розных нацыянальнасцей, поглядаў і грамадскай прыналежнасці...», чарговы раз спекульнуць той крывёй, «якая пралілася і працягвае ліцца на глебе міжнацыянальных і сацыяльных канфліктаў...» — і гатовы вобраз экстрэмістаў, сеючых насенне хлусні і нянавісці».

Да гонару маладых аўтараў «Кур'ера» да людзей яны выйшлі з адкрытым тварам, цвёрда абвясціўшы сваё крэда антыкамунізм. Шаноўны загадчык ідэалагічнага адзьдзела ня можа ня ведаць наколькі гэты лозунг папулярны сёньня. Наш аглядальнік

Купальска ночка маленька

працяг з 2-й бач.

рыялістычнага» мысленьня.

Вядучы размову пра Купальле, нельга не сказаць хоць колькі слоў і пра сьвяточнае купальскае адзеньне, хоць і гэта — вялізны, глыбокі тэматычны пласт дасюль не атрымаўшы свайго даследчыка. Справа ў тым, што купальскія кашулі, дзявочыя сукні, іхная арнаментыка пры ўсёй стракатасьці і разнастайных строяў ня ёсьць проста дэкорам, упрыгожаньнем. Кожны элемент вышыўкі мае свой сэнс, сваё значэньне, сваё пэўнае месца, нібы тая літара ў слове. Зрэшты, гэта і ёсьць словы, словы і сказы. Словы матчыных замоў, што шаптала яна вышываючы сыну кашулю, словы патаемных дзявоцкіх мараў аб хуткім шчаслівым шлюбе...

Галоўныя купальскія колеры — чырвоны на белым. Ці ж выпадкова? Ці выпадкова пры тым, што белы ёсьць сымболом космасу, чырвоны — сымболом агню, чалавечага пачатку? І калі вагонь ёсьць прыявай жыцьця ў прасторы, а чалавек зь ягонымі думкамі і пачуцьцямі — жыцьця на зямлі, то значыць чалавек і вагонь у нечым паняцці тоесныя.

... Між тым паволі бралася на сьветлае. На золку купаліся ў расе ці ў раце, гэта мусіла спрыяць вечнай маладосьці і здароўю. Мінула купальская ноч, ноч таямніцы і каханьня, ноч варажбы, ноч чароўнае папараць-кветкі. Днелася, наставаў Янаў дзень.

Алесь ЛЕС.

БЕЛЫ БЕРАГ — БЕРАГ СЬМЕРЦІ?

працяг з 4-й бач.

мець зялёную ахоўную зону гораду з такой прамысловасьцю.

Думаю, тутака самае месца згадаць артыкул 10 Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце БССР, дзе гаворыцца, што Беларуска ССР ставіць мэтай зрабіць сваю тэрыторыю бязьядзернай зонай, а рэспубліку нейтральнай дзяржавай.

Скажу на заканчэньне, я глыбока ўпэўнены, што ў рэшце рэшт здаровы сэнс пераможа чыесьці амбіцыі, бо нам усім жыць разам на гэтай зямлі, дыхаць адным паветрам, купацца ў адной раце.

Сябра маладзёжнага экалагічнага руху «Белая Русь»

ГОМАН

Беларуская газета

Нумар падрыхтаваны коштам працы А. Бобрыка, В. Маліноўскага, І. Куталоўскага.

Выдавец і рэдактар А. Чугуеў.
Выходзіць раз на месяц.

Адрас для карэспандэнцыі:
вул. Інтэрнацыянальная, 41-41,
Бабруйск, Беларусь, тэл. 2-53-35.
Надрукавана ў Бабруйскай узб. друкарні імя Непагодзіна.
Наклад 999 асобнікаў. Зак. 4722.